

Sygn. akt III Cz 1220/14

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący-Sędzia: SO Krystyna Hadryś

Sędziowie: SO Barbara Braziewicz (spr.)

SO Danuta Morys - Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 30 września 2014 r. w Gliwicach na posiedzeniu niejawnym sprawy

z wniosku E. P.

z udziałem A. P.

o podział majątku wspólnego

na skutek zażalenia uczestnika postępowania

na postanowienie Sądu Rejonowego w Jastrzębiu-Zdroju

z dnia 30 maja 2014 r., sygn. akt I Ns 52/13

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Jastrzębiu – Zdroju do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

SSO Danuta Morys – Woźniak SSO Krystyna Hadryś SSO Barbara Braziewicz

Sygn. akt III Cz 1220/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 30 maja 2014r. Sąd Rejonowy w Jastrzębiu – Zdroju – w sprawie z wniosku E. P. z udziałem A. P. o podział majątku wspólnego - umorzył postępowanie, nakazał zwrócić wnioskodawczyni kwotę 500 zł tytułem połowy opłaty od wniosku, nakazał pobrać od wnioskodawczyni i uczestnika postępowania kwoty po 630,20 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych. W uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji wskazał, że na rozprawie w dniu 30 maja 2014r. strony postępowania zawarły ugodę sądową, więc rozstrzygnięcie w sprawie stało się zbędne. Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia przytoczył regulację prawną art. 355 § 1 i 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie to zaskarżył uczestnik postępowania A. P., wnosząc „o uchylenie ugody i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania”. Zarzucił, że ugodę sądową z dnia 30 maja 2014r. zawarł pod wpływem istotnego błędu co do wyliczenia środków zgromadzonych na Otwartym Funduszu Emerytalnym. Wskazał na treść art. 31 § 2 pkt 3 k.r. i o. oraz art. 126 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2013r., poz. 989). Zgodnie z art. 126 w/w ustawy jeżeli małżeństwo członka otwartego funduszu uległo rozwiązaniu przez rozwód lub zostało unieważnione, środki zgromadzone na rachunku członka funduszu, przypadające byłemu współmałżonkowi w wyniku podziału majątku wspólnego małżonków, są przekazywane w ramach wypłaty transferowej na rachunek byłego współmałżonka w otwartym funduszu. Zdaniem skarżącego treść ugody nie uwzględnia bieżącej wartości jednostek kapitałowych i zawiera błędne ustalenia co do wielkości udziałów stron w środkach zgromadzonych w OFE. Skarżący argumentował,

że błąd, pod wpływem którego zawarł ugodę, jest istotny; nie będąc prawnikiem nie zrozumiał on wywołu Sądu w tym zakresie. W piśmie z dnia 27 czerwca 2014r. uczestnik postępowania oświadczył, że uchyla się od skutków prawnych ugody sądowej z dnia 30 maja 2014r. zawartej „pod wpływem istotnego błędu wywołanego mylnym wywołem Sądu dokonanym z pominięciem ustawy z dnia 28 sierpnia 1997r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych a także wprowadzeniem go w błąd przez pełnomocników: jego jak i strony przeciwnej co do słuszności argumentacji Sądu w tym zakresie”. Skarżący podkreślił, że gdyby nie działał pod wpływem błędu i miał możliwość spokojnego, rozsądnego oceny sytuacji, to nie złożyłby oświadczeń zawartych w ugodzie. Skarżący sprecyzował swoje żądanie, wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Wnioskodawczyni E. P. wniosła o oddalenie zażalenia oraz zasądzenie na jej rzecz od uczestnika postępowania kosztów postępowania zażaleniowego, podnosząc, że rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji jest prawidłowe, przedstawiając obszerną argumentację na poparcie swojego stanowiska.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie uczestnika postępowania zasługuje na uwzględnienie, gdyż rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego nie można uznać za trafne.

Bezspornym jest, iż na rozprawie w dniu 30 maja 2014r. przed Sądem Rejonowym w Jastrzębiu - Zdroju wnioskodawczyni E. P. oraz uczestnik postępowania A. P., zawarli ugodę następującej treści:

1. wnioskodawczyni E. P. i uczestnik postępowania A. P. oświadczają, że ruchomości i nakłady objęte niniejszym postępowaniem przechodzą na własność uczestnika postępowania natomiast środki zgromadzone na otwartych funduszach emerytalnych przypadają każdemu z uczestników według stanu jego posiadania;

2. uczestnik postępowania A. P. zobowiązuje się do zapłaty na rzecz wnioskodawczyni E. P. kwoty 50.000 zł tytułem spłaty jej udziału w majątku wspólnym płatnej w ratach:

a. pierwsza rata w wysokości 7.500 zł płatna w terminie do 31 sierpnia 2014r.,

b. druga rata w wysokości 42.500 zł płatna w terminie do 31 grudnia 2014r.

wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności;

3. strony wzajemnie znoszą koszty postępowania w sprawie;

4. strony zgodnie oświadczają, iż powyższa ugoda wyczerpuje ich wszystkie roszczenia z tytułu podziału majątku.

Konsekwencją jej zawarcia było wydanie przez Sąd Rejonowy w dniu 30 maja 2014r. postanowienia umarzającego postępowanie w sprawie.

W pierwszej kolejności należy zważyć, iż ugoda sądowa jest aktem prawnym złożonym, w którym występują elementy zarówno materialnoprawne jak i procesowe. Innymi słowy, ugoda sądowa jest czynnością procesową stron podjętą w celu osiągnięcia skutków materialnoprawnych, w szczególności uchylenia sporu w zakresie istniejącego między stronami stosunku prawnego i w drodze wzajemnego porozumienia oraz w celu osiągnięcia skutków procesowych w postaci wyłączenia sporu spod rozstrzygnięcia sądowego poprzez umorzenie postępowania.

Badając warunki ważności i dopuszczalności ugody sądowej, sąd powinien pamiętać o jej podwójnej naturze prawnej. Oceniając ugodę sądową jako umowę cywilnoprawną, powinien mieć na względzie art.58 i 917 k.c., natomiast badając ją jako czynność procesową, powinien uwzględniać regulacje procesowe. Ugoda sądowa będąc umową cywilnoprawną, powinna spełniać przesłankę „wzajemnych ustępstw”, o jakich stanowi art.917k.c. musi zawierać oświadczenia woli obu stron. Ważność ugody podlega ocenie wg przesłanek z art.58 k.c., a więc nie może być sprzeczna z ustawą, z zasadami współżycia społecznego, ani też nie może zmierzać do obejścia ustawy. Z kolei badając ugodę jako czynność

procesową, sąd powinien zwrócić uwagę przede wszystkim na jej treść. Ugoda powinna uchylać ostatecznie spór co do całości stosunku prawnego lub ściśle określonego roszczenia, powinna zawierać sformułowania jasne, niebudzące wątpliwości i umożliwiające jej realizację w drodze egzekucji. Treść ugody powinna określać dokładnie rozmiar świadczeń, sposób i termin ich wykonania oraz wskazywać, jakie roszczenia objęte procesem, mają te świadczenia zaspokajać. Nadto ugoda jako czynność procesowa podlega ocenie w płaszczyźnie przesłanek określonych także w art. 203 § 4 w zw. z art. 223 § 2 k.p.c., zatem nie może być sprzeczna z prawem, z zasadami współżycia społecznego ani też zmierzać do obejścia prawa. (zob.: Henryk Pietrzykowski „Orzeczenia i ugody w praktyce sądów cywilnych”, Wyd. Prawnicze LexisNexis, 2007 r.,k.142-151).

W rozpatrywanej sprawie uczestnicy postępowania złożyli oświadczenia woli o wzajemnych ustępstwach w zakresie istniejącego między nimi spornego stosunku prawnego. W niniejszej sprawie ugodę o treści uzgodnionej przez strony Sąd Rejonowy uznał za dopuszczalną.

Sąd Okręgowy, badając w wyniku wniesionego zażalenia warunki ważności i dopuszczalności ugody sądowej zawartej przez uczestników postępowania w dniu 30 maja 2014r., o treści uzgodnionej przed Sądem Rejonowym, nie podzielił powyższego stanowiska Sądu meriti.

Sąd rozpoznający sprawę o podział majątku wspólnego oprócz przepisów dotyczących tego rodzaju postępowania - art. 567k.p.c i nast. musi pamiętać o odpowiednim stosowaniu w tego rodzaju sprawach także przepisów o dziale spadku - art. 680 i nast. k.p.c. oraz o zniesieniu współwłasności - art. 688 k.p.c. w zw. z art. 617 i nast. k.p.c. oraz o odesłaniu generalnym z art. 13 §2 k.p.c. Zatem ugoda sądowa, podobnie jak postanowienie działowe, powinna spełniać takie same funkcje, jakie spełniłoby zapadłe w sprawie orzeczenie działowe. Ugoda w tego rodzaju sprawie podlega tym samym rygorom co postanowienie działowe, przy czym uczestnicy postępowania zachowują dowolność w zakresie kształtowania wzajemnych stosunków i wyboru sposobu podziału majątku wspólnego. Z odpowiednio stosowanego na potrzeby postępowania o zniesieniu współwłasności art. 684k.p.c wynika, iż Sąd prowadzący postępowanie o podział majątku wspólnego ma obowiązek ustalić skład i wartość majątku ulegającego podziałowi. Ustalenie składu majątku jest podstawą późniejszych decyzji jurysdykcyjnych Sądu podejmowanych w postępowaniu działowym i stanowi przesłankę rozstrzygnięcia o podziale.

Zatem redagując ugodę pomiędzy uczestnikami postępowania obowiązkiem Sądu było w jej treści zawrzeć konieczne ustalenia dotyczące składu i wartości majątku dzielonego (co do ruchomości i środków zgromadzonych na otwartych funduszach emerytalnych – należących do tego majątku w dacie ustania wspólności oraz istniejących w chwili dokonywania podziału, a o wartości według cen z chwili dokonywania działu, zatem w niniejszej sprawie zawierania ugody), a także poczynionych przez byłych małżonków nakładów podlegających rozliczeniu w niniejszym postępowaniu oraz ich wysokości. Powyższa ugoda takich niezbędnych zapisów nie zawierała, tym samym Sąd Okręgowy uznał jej zawarcie za niedopuszczalne. W istocie także, jak wynika z treści zażalenie uczestnika postępowania nie likwidowała ona sporu powstałego pomiędzy uczestnikami niniejszej sprawy.

Należy podkreślić, że aby umorzenie postępowania nastąpiło, czynność materialnoprawna musi pozostawać w bezpośrednim związku z żądaniem wniosku i kształtować treść rozstrzygnięcia lub określać jego podstawę. W punkcie 1 ugody z dnia 30 maja 2014r. wnioskodawczyni i uczestnik postępowania oświadczyli, że ruchomości i nakłady objęte niniejszym postępowaniem przechodzą na własność uczestnika postępowania natomiast środki zgromadzone na otwartych funduszach emerytalnych przypadają każdemu z uczestników według stanu jego posiadania. Takie sformułowanie treści ugody, nad prawidłowością której czuwał Sąd Rejonowy, jest niejasne, budzi poważne interpretacyjne wątpliwości, nadto uniemożliwia jej realizację w drodze egzekucji, tym samym jest niedopuszczalne. Na podstawie wskazanej powyżej treści ugody nie jest wiadomym, jakie ruchomości i nakłady oraz w jakiej wysokości środki zgromadzone, na jakich otwartych funduszach emerytalnych, zostały objęte ugodą. Wskazanie, że ugoda dotyczy ruchomości i nakładów „objętych niniejszym postępowaniem” jest ogólnikowe i nie pozwala na stwierdzenie bez analizy akt sprawy, jakie składniki majątkowe i nakłady w jakiej wysokości zostały uzgodnione pomiędzy stronami. Sąd pierwszej instancji winien mieć na uwadze, że z mocy regulacji art. 777 § pkt 1 k.p.c. tytułem egzekucyjnym jest

m.in. ugoda zawarta przed sądem. Z tego też względu treść ugody winna zostać zredagowana w taki sposób, aby uczynić możliwym prowadzenie w oparciu o nią postępowania egzekucyjnego.

Już z tych względów, niezależnie od zarzutów podniesionych przez skarżącego w zażaleniu, zaskarżone postanowienie jako wadliwe podlegało uchyleniu, a sprawa podlegała przekazaniu Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Niezależnie od powyższego należy zauważyć, iż uchylenie się od skutków materialnoprawnych ugody jest możliwe z powodu wad oświadczenia woli, natomiast uchylenie się od skutków procesowych takiej czynności może nastąpić w wyniku odwołania złożonego oświadczenia zgody na zawarcie ugody i w konsekwencji na zakończenie procesu przez umorzenie postępowania z przyczyn uzasadnionych, aż do chwili uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania. Zatem o ile chodzi o odwołalność czynności procesowych nie może być ona dowolna, a odwołujący musi wykazać następczą uzasadnioną przyczynę odwołania swego oświadczenia procesowego. Z kolei jeżeli chodzi o uchylenie się od skutków materialnoprawnych ugody to nie wystarczy samo złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych ugody. Strona musi wykazać wyraźne przyczyny wadliwości złożonego oświadczenia, które w myśl przepisów kodeksu cywilnego powodowałyby nieważność ugody lub inne jej wady (art. 82, 83, 87, 388, 918 k.c.). Strona musi zatem wyraźnie podać przyczyny wadliwości oświadczenia, a do sądu należy ocena, czy przyczyny te są dostateczne do skutecznego uchylenia się od oświadczenia woli zawartego w ugodzie (tak: orz. SN z dnia 16 lutego 1968 r., II CZ 129/67, OSNCP 1968, nr 8-9, poz. 158).

W rozpoznawanej sprawie wobec konieczności uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ze względów wskazanych powyżej (wadliwości redakcyjnych ugody czyniących niemożliwym jej wykonanie) rozważanie przesłanek skuteczności uchylenia się przez skarżącego od skutków materialnoprawnych ugody było bezprzedmiotowe.

Reasumując, z powyższych względów zażalenie uczestnika postępowani a A. P. jako zasadne uwzględniono, zatem zaskarżone postanowienie uchylono a sprawę przekazano Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego, o czym orzeczono na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.

Rozpoznając sprawę ponownie, w przypadku wyrażenia zamiaru zawarcia ponownie ugody przez uczestników postępowania, Sąd Rejonowy będzie czuwał nad prawidłową jej redakcją, uwzględniającą wszelkie dotyczące jej regulacje prawne, tak materialnoprawne jak i procesowe, tak aby była możliwa do realizacji na etapie postępowania egzekucyjnego. Nadto Sąd pierwszej instancji, redagując ewentualnie ponownie ugodę pomiędzy uczestnikami winien mieć także na uwadze argumenty podnoszone przez uczestnika postępowania w zażaleniu, a dotyczące regulacji prawnej art. 126 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2013r., poz. 989).

SSO Danuta Morys – Woźniak SSO Krystyna Hadryś SSO Barbara Braziewicz